

EDUSKUNNAN
MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNTA

Helsingissä
11 päivänä syyskuuta 1992
Lausunto n:o 4

Ulkoasiainvaliokunnalle

Eduskunta on 17 päivänä kesäkuuta 1992 lähettänyt hallituksen esityksen n:o 95 Euroopan talousalueen perustamiseen liittyvien sopimusten eräiden määräysten hyväksymisestä ulkoasiainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi ja samalla päättänyt, että kaikkien muiden erikoisvaliokuntien on annettava siitä ulkoasiainvaliokunnalle lausunto.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina kansliapäällikkö Reino Uronen, ylijohtaja Kalevi Hemilä, maatalousneuvos Olli Rekola, apulaisosastopäällikkö Saara Reinius ja nuorempi hallitussihteeri Maria Teirikko maa- ja metsätalousministeriöstä, kauppapoliittinen alivaltiosihteeri Veli Sundbäck ja lähetystöneuvos Pia Hillo ulkoasiainministeriöstä, toimistopäällikkö Antti Toivonen ja hallitusneuvos Rauno Vanhanen kauppa- ja teollisuusministeriöstä, pääministerin erityisavustaja Esa Härmälä valtioneuvoston kansliasta, jaostopäällikkö Timo Mikkilä Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK:sta, puheenjohtaja Ola Rosendahl Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbundista, pääsihteeri Leena Simonen Suomen Kuluttajaliitosta, ulkomaankauppapäällikkö Lea Lastikka Elintarviketeollisuusliitosta, osastopäällikkö Orian Bondestam Kalatalouden Keskusliitosta, vastaava eläinlääkäri Matti Heinänen Kiuruveden kunnasta, toimitusjohtaja Jorma Kallio Valtion viljavarastosta, johtaja Pentti Teittinen Valtion siementarkastuslaitoksesta, johtaja Esko Uusi-Rauva Valtion maitovalmisteiden tarkastuslaitoksesta, ylijohtaja Esko Nurmi Valtion eläinlääketieteellisestä laitoksesta, keskuslaboratorion johtaja Jorma Kumpulainen ja vs. vanhempi tutkimussihteeri Ritva Mäkelä-Kurtto Maatalouden tutkimuskeskuksesta sekä johtaja Jorma Syvälahti Kemira Oy:stä. Lisäksi toimistopäällikkö Markku Aro maa- ja metsätalousministeriöstä on antanut kirjallisen asiantuntijalausunnon.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Euroopan vapaakauppaliiton

jäsenvaltioiden (EFTA-valtiot) sekä Euroopan talousyhteisön ja Euroopan hiili- ja teräsyhteisön sekä niiden jäsenvaltioiden välisen sopimuksen Euroopan talousalueesta (ETA-sopimus) sekä EFTA-valtioiden sopimuksen valvontaviranomaisen ja tuomioistuimen perustamisesta ja sopimuksen EFTA-valtioiden pysyvästä komiteasta.

Valiokunnan kannanotot

ETA-sopimuksen vaikutukset Suomen maatalouteen

Yleistä

ETA-sopimuksen vaikutukset maatalouteen rajoittuvat pääasiassa neljään alaan: eläinlääkintä- ja kasvinsuojelumääräykset, kaupan teknisten esteiden sektori, maataloustuotteita koskevat määräykset sekä kala- ja kalataloustuotteita koskevat määräykset. Yhteinen maatalouspolitiikka jää ETA-sopimuksen ulkopuolelle. Sopimukseen ei myöskään sisälly metsätaloutta koskevia määräyksiä.

Eläinlääkintä- ja kasvinsuojelumääräykset

Sopimuksen eläinlääkintä- ja kasvinsuojelumääräykset, jotka sisältyvät sopimuksen 17 artiklaan ja tarkemmin liitteeseen I, koskevat eläinlääkintää, rehuja, kotieläinjalostusta, kylvösiemeniä ja kasvinsuojelua. Eläinlääkinnän, rehujen, kotieläinjalostuksen ja kylvösiementen alalla Suomen lainsäädäntö yhdenmukaistetaan EY:n lainsäädännön kanssa eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta. Kasvinsuojelun alalla yhdenmukaistamisesta ei ole vielä sovittu, mutta siihen sisältyvän julistuksen mukaan EY:n uusien kasvinsuojelusäädösten omaksumisesta myös EFTA-maissa on tarkoitettu neuvotella. Neuvottelut ovat jo käynnistyneet.

Kaupan teknisten esteiden sektori

Kaupan teknisten esteiden sektoriin, jota koskevat määräykset sisältyvät sopimuksen 23 artiklaan ja tarkemmin liitteeseen II kuuluvat maatalouden osalta: lannoitteet, torjunta-aineet, eläinlääkkeet, koe-eläintoiminta sekä maatalouskoneiden ja -laitteiden ennakkotarkastus.

Lannoitteita koskeva lainsäädäntö yhdenmukaistetaan EY-säädösten kanssa kadmiumia koskevaa poikkeusta lukuun ottamatta. Eläinlääkkeitä ja koe-eläintoimintaa koskevat säännökset yhdenmukaistetaan poikkeuksitta. Torjunta-aineissa yhdenmukaistamisesta ei ole sovittu vielä tässä sopimuksessa, mutta EY:n uuden torjunta-ainedirektiivin omaksumisesta myös EFTA-maissa tullaan neuvottelemaan sopimuksessa määrättyä menettelyä noudattaen. Neuvottelut ovat jo käynnistyneet.

Maataloustuotteet

Sopimuksen maataloustuotteita koskevia määräyksiä ovat: evoluutio- eli kehittämislauseke (19 artikla), Suomen ja EY:n kahdensivuliset maataloussopimukset (115 artikla, pöytäkirja 42) ja jalostettuja maataloustuotteita koskevat määräykset (8 artikla 3 kohta b-alakohta, pöytäkirja 3).

Edellä on todettu, että sopimuksella ei sitouduta yhteiseen maatalouspolitiikkaan. Evoluutio- eli kehittämislausekkeessa sopimuspuolet sitoutuvat selvittämään kahden vuoden välein mahdollisuuksia maatalouspolitiikkansa puitteissa tapahtuvaan maatalouskaupan asteittaiseen vapauttamiseen.

ETA-sopimukseen liittyvät Suomen ja EY:n väliset maataloussopimukset koskevat juusto- ja lihakauppaa, koheesiolistaa, väkijuomien vientiä ja näiden tuotteiden alkuperäsääntöjä. Sopimukset sisältyvät hallituksen esitykseen n:o 96.

Kala- ja kalataloustuotteet

Sopimuksen kala- ja kalataloustuotteita koskevat määräykset, jotka sisältyvät artiklaan 20 ja tarkemmin pöytäkirjaan 9, koskevat kalan ja kalataloustuotteiden vapaakaupan laajentamista, kilpailun vääristymisen ehkäisemistä, satamiin pääsyä ja saaliin markkinoinnista ja evoluutio- eli kehittämislauseketta.

Kala- ja kalataloustuotteiden vapaakaupan laajentamisesta on sovittu sopimukseen sisältyvään tuoteluetteloon merkittyjen tuotteiden

osalta. Näiltä tuotteilta poistetaan tullit ja vastaavat maksut eikä niihin saa kohdistaa määrällisiä rajoituksia tai muita sellaisia toimenpiteitä. Suomelle on toistaiseksi myönnetty poikkeus lohien ja silakan osalta.

Kalataloustuotteita koskevan kilpailun vääristymistä pyritään ehkäisemään sopimalla siitä, että kilpailuolosuhteet, valtiontuet tai kalastusalan markkinajärjestelyt eivät saa olla kilpailua vääristäviä.

Satamiin pääsystä ja saaliin markkinoinnista on sovittu siten, että kaikkien sopimusvaltioiden aluksille taataan samat oikeudet päästä satamiin ja myyntipaikoille sekä käyttää niiden laitteistojaa.

Evoluutio- eli kehittämislausekkeen mukaan kahden vuoden välein tarkastellaan mahdollisuuksia kalastusalan yhteistyön kehittämiseen ja vapaakaupan laajentamiseen.

Sopimuksen muita vaikutuksia

Edellä mainittujen pääsektoreiden lisäksi maatalouteen vaikuttavat muun muassa sopimuksen tutkimusta, tutkintojen tunnustamista, sijoittautumisoikeutta, tilastointia, ympäristöä ja immateriaalioikeutta koskevat säännökset.

— Tutkimuksen osalta vaikuttaa EY:n III puiteohjelmaan sisältyvä maatalouden ja maatalouteen liittyvän teollisuuden ja kalatalouden tutkimuksen ja kehityksen ohjelma.

— Tutkintojen tunnustamista koskevat määräykset koskevat eläinlääkärin toimien harjoittamista sekä velvoittavat kansalliseen syrjimättömyyteen maatalouselinkeinon harjoittamisessa.

— Sijoittautumisoikeutta koskevilla määräyksillä on vaikutusta muun muassa kalastus- ja poronhoito-oikeuksia koskeviin säännöksiin.

— Tilastoja koskevat määräykset vaikuttavat maatalous- ja kalastustilastoihin ja asettavat velvollisuuksia maatalushallitukselle ja Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitokselle.

— Ympäristöä koskevat määräykset sivuavat maataloutta muun muassa vesilainsäädännön muutosten ja biotekniikkalainsäädännön voimaansaattamisen osalta.

— Immateriaalioikeutta koskevat määräykset koskevat myös kasvinjalostajan oikeuksia.

Maataloutta koskettavat lisäksi monet useita sektoreita koskevat määräykset, kuten valtiontukisäännöt, tulli- ja rajatarkastusmääräykset, julkisia hankintoja koskevat määräykset, kiinteän omaisuuden hankkimista koskevat määräykset, sosiaalipolitiikkaa koskevat määräykset

sekä sopimuksen yleiset määräykset, kuten pää-
töksentekojärjestelmä.

ETA-sopimus ja valiokunnan asettamat neuvot- telutavoitteet

Maa- ja metsätalousvaliokunta antoi 9.5.1990 ulkoasiainvaliokunnalle lausunnon valtioneuvoston selonteosta Suomen suhtautumisesta Länsi-Euroopan yhdentymiskehitykseen 1990. Lausunnossa valiokunta toi esiin näkökohtia, jotka tuli ottaa huomioon EES-järjestelyjä eli ETA-sopimusta koskevissa neuvotteluissa.

Yleistä

Lausunnossaan valiokunta yhtyi hallituksen selonteossa esitettyyn lähtökohtaan siitä, että EES-järjestelyyn (ETA) ei sisällytetä yhteistä maatalouspolitiikkaa. Valiokunta piti lisäksi tärkeänä, että Suomessa harjoitetaan jatkossakin väestön elintarvikehuollon ja omavaraisuuden turvaavaa maatalouspolitiikkaa.

Edellä on jo todettu, että yhteinen maatalouspolitiikka jää ETA-sopimuksen ulkopuolelle. Elintarvikehuolto- ja omavaraisuuskysymykset tulevat huomioon otettaviksi EY-jäsenyyksen neuvotteluissa.

Eläinlääkintä- ja kasvinsuojelumääräykset

Eläintaudit

Lausunnossaan valiokunta katsoi, että Suomen etujen mukaista olisi, että eläinlääkintämääräykset jätettäisiin ETA-sopimuksen ulkopuolelle.

ETA-neuvotteluissa EY:n taholta vaadittiin eläinlääkintämääräysten ottamista mukaan ETA-sopimukseen. EFTA-maat saivat sen jälkeen kuitenkin neuvoteltua eräitä poikkeuksia EY:n esittämiin vaatimuksiin. Eläinlääkinnän osalta ETA-sopimuksen ulkopuolelle jäävät rajatarkastuksia, ns. kolmansista maista eli talousalueen ulkopuolelta tuotavia tavaroita, rahoitusjärjestelyjä sekä eläinsuojelua koskevat määräykset. Asiakokonaisuutta tarkastellaan uudelleen vuonna 1995. Tämän lisäksi sopimus sallii Suomen noudattaa kansallisia säännöksiään muun muassa BSE-taudin osalta.

R e h u t

Rehujen ja niiden lisäaineiden osalta valiokunta korosti lausunnossaan sitä, että rehujen ja raaka-aineiden tuontitarkastukset, erityisesti mikrobiologiset tuontitarkastukset, tulee säilyttää. Valiokunta katsoi myös, että Suomessa on edelleen välttämätöntä säilyttää ns. positiiviluettelo rehuvalmisteissa. Samoin tuli säilyttää rajatarkastukset ja ns. avoin vakuustodistus, joka sisältää rehujen sisällöstä kaikki olennaiset tiedot.

ETA-sopimukseen on sisällytetty 24 EY:n rehudirektiiviä ja päätöstä muutoksineen. Suomen ja EY:n lainsäädännöt tulee yhdenmukaistaa eräitä lisäaineita ja tiettyjä eläinten ruokintaan käytettäviä tuotteita koskevia poikkeuksia lukuun ottamatta. Poikkeukset koskevat muun muassa kasvunesteitä ja antibiootteja, joiden osalta Suomi saa säilyttää nykyiset säännöksensä. Kysymystä tarkastellaan uudelleen vuonna 1995. Sopimukseen sisältyy lisäksi siirtymäaika, jonka kuluessa sellaiset lisäaineet ja eläinten ruokintaan käytettävät tuotteet, joita ei ole hyväksytty EY:ssä, mutta joita käytetään EFTA-maissa, tullaan arvioimaan.

Sopimus merkitsee rehuvalmisteiden käytön kannalta sitä, että pääsääntöisesti kaikki EY:n luettelossa olevat rehun lisäaineet (ns. positiivilista) sekä kaikki direktiivien vaatimukset täyttävät rehut tulee hyväksyä myös Suomessa.

Vakuustodistus muuttuu periaatteessa ”suljetuksi”, joten raaka-aineiden pitoisuusprosentteja ei voida vaatia ilmoitettavaksi. Raaka-aineet pitoisuuksien mukaisessa järjestyksessä on kuitenkin ilmoitettava. Valiokunnan hankkiman selvityksen mukaan teollisuuden kanssa on neuvoteltu järjestelystä, jossa yksityiskohtaiset koostumustiedot joka tapauksessa toimitettaisiin valvontaviranomaisille.

Rajatarkastukset eivät kokonaan poistu, mutta sopimuksessa on sovittu niiden yksinkertaistamisesta. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tarkastus olisi pääsääntöisesti pistokokeellista ja sen tulisi tapahtua viivytyksettä. ETA:n sekakomitea päättää jatkoneuvottelujen pohjalta tarkemmin pistokoetarkastusten suorittamisesta. Valiokunnan hankkiman selvityksen mukaan Suomen lähtökohta neuvotteluissa on, että valvonta keskitetään riskituotteisiin (esimerkiksi salmonellaepäilyt).

S i e m e n t a v a r a

Siementavaran osalta valiokunta totesi lau-

sunnossaan, että EY:n siemendirektiivien hyväksyminen sellaisenaan johtaisi Suomessa hukkakauran nopeaan lisääntymiseen ja kemiallisen torjunnan tarpeen lisääntymiseen. Valiokunta piti välttämättömänä, että maahan tuotavan siementavaran hukkakaurattomuus turvataan ETA-järjestelyn yhteydessä. ETA-sopimukseen on sisällytetty EY:n kylvösiemendirektiivit ja päätökset eräitä neuvoteltuja poikkeuksia lukuun ottamatta. Poikkeusten mukaan Suomessa saadaan direktiivien estämättä vuoden 1996 loppuun saakka

1) tuottaa ja markkinoida rehu- ja viljakasvien siementuotannossa kauppasiemenluokan siementavaraa,

2) määrätä viljakasvien ja valiosiementuotannossa sukupolvien lukumäärästä, ja

3) määrätä rehu- ja viljakasvien siementavaran itävyysvaatimuksesta.

Lisäksi sopimukseen sisältyy lajikeluetteloa koskeva siirtymäaika.

ETA-sopimuksessa ei ole erikseen sovittu maahan tuotavan kylvösiemenen hukkakaurattomuuden turvaamisesta. Sopimukseen kuuluvan, viljakasvien siementä koskevan direktiivin 66/402/ETY mukaan valtio voi erillisen luvan nojalla vaatia, että maahan tuotavasta siemenestä esitetään toisessa valtiossa annettu virallinen todistus normaalia ankarampien hukkakauraa koskevien vaatimusten noudattamisesta. Luvan myöntää sopimuksen mukaan EFTA:n valvontaviranomainen. Lupa voidaan direktiivin mukaan myöntää, jos valtion omassa tuotannossa noudatetaan samoja, ankarampia vaatimuksia ja jos valtiossa on meneillään kampanja hukkakauran vastustamiseksi. ETA-valtioiden ulkopuolelta tapahtuvassa tuonnissa voidaan sopimuksen mukaan noudattaa nykyisiä hukkakauravaatimuksia.

Sopimukseen liitetyn EY:n hukkakauradirektiivin (74/268/ETY) mukaan valtion on pyynnöstä annettava virallinen todistus, jos siemenestä ei tarkastuksessa löydy hukkakauraa. Todistuksen on perustuttava viljelytarkastukseen ja vähintään 100 g:n painoiseen näytteeseen tai vaihtoehtoisesti vähintään kolmen kilon näytteeseen.

Maa- ja metsätalousministeriö on ilmoittanut huolehtivansa hukkakauratodistuksia koskevan luvan hakemisesta EFTA:n valvontaviranomaiselta ETA-sopimuksen tultua voimaan. Komissio on myöntänyt vastaavan luvan EY:ssä tähän mennessä Tanskalle, Irlannille ja Hollannille sekä Yhdistyneelle kuningaskunnalle Pohjois-Irlannin alueelle. Lupapäätökset on ETA-sopi-

muksen mukaan otettava sopimusta sovellettaessa aiheellisella tavalla huomioon.

Kasvinsuojelu

Kasvinsuojelusäännösten osalta valiokunta totesi lausunnossaan viitaten saamaansa selvitykseen, että EY:ssä ollaan omaksumassa kasvitautien torjunnan mahdollistava valtioiden rajoista riippumaton maantieteellinen aluejako. Valiokunta katsoi, että tätä aluejakoa kehitettäessä ETA-alueen kattavaksi Suomen edut tulee turvata. Vaarallisten kasvintuhoojien leviämisen estävää lainsäädäntöä ei saanut heikentää. Yksinomaan EY:n tuottajamaiden harjoittama valvonta ei ollut Suomen etujen kannalta riittävä. Kasvinsuojelua koskevat määräykset tuli, mikäli mahdollista, jättää sopimuksen ulkopuolelle.

EY:n kasvinsuojeludirektiivejä ei ole sisällytetty ETA-sopimukseen, koska EY on parhailaan uudistamassa omaa kasvinsuojelusäännöstään sisämarkkinoita varten. Sopimukseen sisältyy kuitenkin lausuma, jonka mukaan EY:n uuden säännösten ottamisesta osaksi sopimusta tullaan neuvottelemaan. Neuvottelut ovat jo käynnistyneet. Saadun selvityksen mukaan Suomen tarkoituksena on pyrkiä yhdessä muiden Pohjoismaiden kanssa mahdollisimman pian mukaan EY:n valmistelutyöhön, jossa muun muassa valiokunnan lausumassa tarkoitetusta vyöhykejaosta päätetään.

EY:n uudessa järjestelmässä rajatarkastuksiin perustuvasta valvonnasta siirrytään tuotannonvalvontaan ja vaarallisten kasvintuhoojien leviäminen pyritään estämään ensisijaisesti asettamalla kasvinviljelyn lisäysaineistojen tuotantomenetelmille sekä tuotteiden laadulle ja terveydelle nykyistä korkeammat vaatimukset. Tuotannossa siirryttäisiin tuotteiden viralliseen varmennus- eli sertifiointi-menettelyyn. Menettelyssä tarkastetuille tuotteille annettaisiin kasvipassi, joka mahdollistaisi niiden vapaan liikkuvuuden.

Kaupan teknisten esteiden sektori

Lannoitteet

Lannoitteiden osalta valiokunta edellytti lausunnossaan, että kaikille Suomessa käytettäville lannoitteille tulee voida asettaa omat kansalliset laatuvaatimukset. Valiokunta viittasi myös saamaansa selvitykseen, jonka mukaan EY:n direk-

tiiveillä määritellyt lannoitteiden analyysimenetelmät eivät olleet ajan tasalla.

ETA-sopimuksessa Suomi on sitoutunut yhdenmukaistamaan lannoitteita koskevan lainsäädäntönsä EY:n lannoitelainsäädännön kanssa kadmiumia koskevaa poikkeusta lukuun ottamatta. Kadmiumin osalta sopimuksessa on sovittu, että Suomi ja muut EFTA-maat saavat toistaiseksi pysyttää sopimuksen voimaantulo-hetkellä voimassa olevat säännöksensä. Lainsäädäntöjen yhdenmukaistaminen koskee ainoastaan ns. "ETY-lannoitteita".

Maa- ja metsätalousministeriö on ilmoittanut, että ETA-sopimuksen johdosta on valmisteilla uusi lannoitelaki, jolla lainsäädännöt yhdenmukaistetaan. Lakiehdotus sisältää valtuutussäännökset muun muassa lannoitteiden laatuvaatimusten määrittämiseksi alemmanasteisilla määräyksillä. Käytännössä tämä merkitsee EY:n lannoiteluettelon ja siinä mainittujen laatuvaatimusten omaksumista. Luetteloon on kuitenkin tarkoitus ottaa myös muita, Suomessa yleisesti markkinoitavia lannoitteita, joille määrättäisiin omat laatuvaatimukset. Erityisenä laatuvaatimuksena asetettaisiin kaikille lannoitteille edelleen kadmiumraja, jota on suunniteltu alennettavaksi nykyisestä 100 mg:sta kadmiumia/fosforikilo 50 mg:aan kilossa fosforia. Muiden raskasmetallien ja haitallisten aineiden osalta pitäydyttäisiin EY:n vaatimuksiin, eikä kotimaisille lannoitteille ole suunnitteilla muita erityisvaatimuksia kuin vaatimus seleenin lisäämisestä pelto- ja puutarhalannoitteisiin.

EY:n analyysimenetelmät sisältävät direktiivin 77/535/ETY muutoksineen. Säännökset poikkeavat meillä tällä hetkellä noudatetuista menetelmistä, joita tulee sopimuksen johdosta muuttaa. Säännösten uudistamista on EY:ssä viivästyttänyt se, että yhtenäisessä järjestelmässä kaikilla ei ole ollut käytössä nykyaikaisia laboratoriolaitteita. Käytännössä nykyisin käytössä olevat menetelmät tullaan vertaamaan ja suhteuttamaan EY:n menetelmien kanssa, joita direktiivien tarkoittamassa virallisessa valvonnassa on käytettävä.

Torjunta-aineet

Torjunta-aineiden osalta valiokunta katsoi lausunnossaan, että Suomen ympäristön laadun suojaamiseksi ja samalla kotimaisten elintarvikkeiden puhtausedun turvaamiseksi on tarpeen pyrkiä vaikuttamaan siihen, että Suomessa voitaisiin edelleen pitää torjunta-ainevalikoima

mahdollisimman suppeana. Valiokunta katsoi tämän edellyttävän sitä, että Suomi voisi tehdä poikkeuksen direktiiviluonnoksen vaatimuksista tältä osin.

Torjunta-aineissa Suomi, samoin kuin muut EFTA-valtiot, voi ETA-sopimuksen mukaan toistaiseksi pysyttää voimassa olevat säännöksensä huolimatta siitä, että sopimukseen sisältyy kaksi EY:n torjunta-ainedirektiiviä (79/117/ETY ja 78/631/ETY). Direktiivit koskevat torjunta-aineiden vaarallisuusluokitusta, merkitsemistä ja pakkaamista sekä tiettyjä tehoaineita sisältävien torjunta-aineiden myynti- ja käyttökieltoa. Viimeksi mainitun direktiivin aineet on kielletty myös Suomessa tai ne eivät ole koskaan olleetkaan täällä markkinoilla.

EY hyväksyi heinäkuussa 1991 valiokunnan lausunnossa mainitun direktiivin 91/414/ETY, joka koskee torjunta-aineiden yhteistä hyväksymistä jäsenmaissa. Direktiivi tulee voimaan heinäkuussa 1993. Sitä ei ole otettu ETA-sopimukseen, mutta sen omaksumisesta jatkossa myös EFTA-maissa on tarkoitus neuvotella. Neuvottelut ovat jo käynnistyneet (sopimuksen lisäpöytäkirja). Saadun selvityksen mukaan näyttää siltä, että Suomi tulee neuvotteluissa hyväksymään direktiivin, mutta vasta erikseen neuvotteltavan siirtymäajan kuluttua. Käytännössä tämä siirtymäaika voinee olla enintään kaksi vuotta siitä, kun direktiivi tulee voimaan EY:ssä. Direktiivin hyväksymisen ei arvioida lisäävän torjunta-aineiden käyttöä Suomessa merkittävästi.

Maataloustuotteet

Yleistä

Valiokunta katsoi lausunnossaan, että maatalouskaupan laajentaminen voisi tulla kysymykseen vain maa- ja tuotekohtaisin vastavuoroisin erillisratkaisuin.

ETA-sopimuksella maataloustuotekauppaa laajennettiin siihen liittyvillä Suomen ja EY:n välisillä juusto- ja lihasopimuksilla. Lisäksi sovittiin tullien poistamisesta ns. koheesiolistaan kuuluvilta tuotteilta EY:stä Suomeen tuotaessa. Koheesiolistaan ei sisälly suomalaisen tuotannon kannalta merkittäviä tuotteita.

Sopimukseen sisältyy lisäksi ns. evoluutio- eli kehittämislauseke, jossa sopimuspuolet sitoutuivat selvittämään kahden vuoden välein mahdollisuuksia maatalouspolitiikkansa puitteissa tahtuvan maatalouskaupan asteittaiseen va-

pauttamiseen. Luettelon ulkopuolelle on jätetty muun muassa sellaiset tuotteet, joilla on erityistä merkitystä maamme puutarhaelinkeille, kuten tomaatti, kurkku, mansikka ja leikkokukat.

Jalostetut elintarvikkeet

Jalostettujen elintarvikkeiden osalta valiokunta katsoi, että ETA-järjestelyn pohjaksi tuli ottaa nykyinen EY:n ja EFTA-maiden vapaakauppa-sopimusten toisen pöytäkirjan mukainen menettely, missä uusissakin järjestelyissä luetellaan vapaakaupan piirissä olevat tuotteet. Lisäksi valiokunta katsoi, että jalostettujen elintarvikkeiden kauppaan liittyvien kansallisten järjestelmien yhtenäistämässä olisi edettävä varovaisesti.

ETA-sopimuksessa jalostettuja elintarvikkeita koskevan vapaakaupan piiriin kuuluvat tuotteet on lueteltu erikseen. Sopimusjärjestelyt eivät merkitse oleellista laajennusta vapaakauppa-tuotteiden määrään. Merkittävimpiä uusia tuotteita ovat hillot ja eräät margariinit, joiden osalta ei ole siirtymäaikajärjestelyjä.

Kala- ja kalataloustuotteet

Lausunnossaan valiokunta piti välttämättömänä sitä, että kalakaupassa aina ilmoitetaan kalan alkuperämaa ja että kalakauppaa ei kytkeä kalastusoikeuskysymykseen. Valiokunta piti myös välttämättömänä, että EY-maiden kalastus-alusten ei sallita harjoittaa kalastusta Suomen aluevesillä.

ETA-sopimuksessa ei edellytetä Suomen myöntävän kalastuskiintiöitä EY-maille. Sen sijaan sopimukseen sisältyvät ammatinharjoittajien sijoittautumisvapautta ja sitä koskevaa syrjimättömyysperiaatetta koskevat määräykset edellyttävät, että Suomeen asettautuva ETA-valtion kansalainen saa täällä harjoittaa ammatikalastusta samoin edellytyksin kuin suomalainen kalastaja. Muutos nykyiseen tilanteeseen tulee koskemaan yleistä vesialuetta meressä sekä Suomen kalastusvyöhykettä. Muualla Suomessa ammattikalastusta voi jo nykyisinkin harjoittaa kansalaisuudesta riippumatta joko vesialueen omistuksen tai omistajan luvan perusteella. Maa- ja metsätalousministeriössä on ETA-sopimuksen johdosta valmisteltavana lakiesitys elintarvikkeena tai sen valmistusaineena käytettävistä eläimistä saatavista tuotteista. Ministeriö on todennut, että lain nojalla annettavaan asetukseen on mahdollista sisällyttää kalan alkuperämaan ilmoittamista koskeva velvollisuus.

Sopimuksen muita vaikutuksia

Elintarvikemääräykset

Elintarvikemääräysten osalta valiokunta katsoi lausunnossaan, että muun muassa terveydellisten tai ympäristönsuojelullisten syiden vaatiessa tulee Suomessa voida antaa kansallisia EY-maista poikkeavia määräyksiä. Lausunnossa korostettiin myös elintarvikkeiden valvonnan tason säilyttämistä. Lisäksi valiokunta piti vaatimusta tuotteiden ja keskeisten raaka-aineiden alkuperämaan ilmoittamisesta ehdotomana.

ETA-sopimukseen sisältyy 54 EY:n elintarvikesäädöstä muutoksineen. Säädösten osalta ei ole siirtymäaikoja tai pysyviä poikkeuksia. EY:n sääntely mahdollistaa kuitenkin osittain kansallisten vaatimusten asettamisen. Tämä koskee erityisesti sellaisia alueita, joita EY:ssä ei ole yhtenäisesti säännelty, kuten monet lisäaineet ja vierasaineet.

Sopimukseen sisältyy EY:n direktiivi virallisesta elintarvikevalvonnasta (89/397/ETY). Direktiivi lähtee siitä, että valvonta tulee ensi sijassa järjestää kansallisesti kansallisten tarpeiden pohjalta ja sen ohella on oikeus valita valvonnan kannalta sopivin tarkastusvaihe. Tarkastusten on oltava säännöllisiä ja katettava tuotannon ja jakelun kaikki vaiheet. Periaatteet vastaavat olennaisesti Suomen valvontajärjestelmää.

ETA-sopimukseen sisältyvien EY:n pakkausmerkintöjä koskevien direktiivien mukaan sekä pakattuihin että irtomyynnissä oleviin elintarvikkeisiin on merkittävä alkuperämaa ja -alue, jos sen puuttuminen voi johtaa ostajaa harhaan elintarvikkeiden alkuperän suhteen. Käytännössä merkinnät tulevat tällä perusteella laadittavaksi useimmissa tapauksissa.

Rajatarkastussäännökset

Valiokunta korosti lausunnossaan rajatarkastusten merkitystä.

Eläinlääkinnän, rehujen, kotieläinjalostuksen, kylvösiementen ja lannoitteiden osalta ETA-sopimuksessa on sovittu lainsäädäntöjen yhdenmukaistamisesta eräitä neuvoteltuja poikkeuksia ja siirtymäkausia lukuun ottamatta. Sopimuksen mukaan EY:n rajatarkastussäännökset jäävät kuitenkin lannoitteita koskevia säännöksiä lukuun ottamatta sopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle. Sopimuksessa on sovittu

rajatarkastusten ja muodollisuuksien yksinkertaistamisesta. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tarkastukset on pääsääntöisesti tehtävä pistokokeina ja viivytyksettä. Eläinlääkintäsektorilla ETA-sekakomitea päättää pistokoetarkastusten suorittamisesta tarkemmin jatkoneuvotteluiden pohjalta. Eläinlääkintäsektoriin luetaan sopimuksessa myös rehut ja kotieläinjalostus.

Ulkomaalaisomistuksen rajoittaminen

Valiokunta edellytti lausunnossaan, että metsäteollisuuden ulkomaista omistusta rajoitetaan ja että maapohjan, metsien ja rantojen sekä muiden keskeisten luonnonvarojen omistus ja päätösvalta säilyy suomalaisissa käsissä.

ETA-sopimuksessa edellytetään pääomaliikkeiden vapauttamiseksi luovuttavan periaatteessa kaikista kansalaisuuteen perustuvista omaisuuden hankintarajoituksista. Ainoa pysyvä poikkeus koskee vapaa-ajanasuntojen hankkimista. Lisäksi Suomella on käytettävissä vuoden 1996 alkuun saakka ulottuva siirtymäaika, jolloin vielä voidaan ylläpitää rajoituksia.

Yleisiä kannanottoja ja huomioita

Edellä valiokunta on vertaillut valiokunnan ulkoasiainvaliokunnalle 9.5.1990 antamassa lausunnossa asetettuja neuvottelutavoitteita ja nyt hyväksyttävänä olevaa ETA-sopimusta. Valiokunta toteaa, että sopimuksen lopulliset vaikutukset jäävät osittain riippumaan vielä suurimmaksi osaksi säätämättä olevan harmonisointilainsäädännön sisällöstä. Samalla valiokunta korostaa sitä, että mainittua lainsäädäntöä säädettäessä tulee kansalliset edut ottaa huomioon niin laajasti kuin se sopimuksen puitteissa on mahdollista.

Valiokunta kiinnittää erityistä huomiota siihen, että kansallisen valvonnan poistaminen aiheuttaa sopimuksen eräillä aloilla vastuukysymyksiä, jotka tulee selvittää. Tässä yhteydessä valiokunta viittaa muun muassa ulkomaisen kylvösiemenen tuonnin vapautumiseen sekä tutkintojen tunnustamista koskeviin määräyksiin. Valiokunta katsoo kylvösiemenen tuonnin vapautumisen voivan johtaa lajikevalintoihin, jotka lisäävät epäsuotuisissa olosuhteissa sadonmenetyksiä. Viime kädessä vaikutukset ulottuvat myös maksettaviin korvauksiin.

Tutkintojen tunnustaminen velvoittaa kansalliseen syrjimättömyyteen ja mahdollistaa siten ETA-maissa valmistuneiden eläinlääkäreiden ammatinharjoittamisen Suomessa.

Edellä mainitun johdosta valiokunta pitää tärkeänä, että hallitus selvittää eläinlääkäreiden koulutus pätevyyden eri ETA-maissa.

Valiokunta katsoo, että eläinlääkintämääräysten sisällyttäminen ETA-sopimukseen lisää tarttuvien tautien leviämisen vaaraa. Valiokunta korostaakin sitä, että maassamme tulee vastaisuudessa voida ylläpitää eläintautien kulkeutumista estävää valvontaa ja että tarvittaessa tulee olla mahdollisuus tautien kulkeutumista estäviin toimenpiteisiin. Valiokunta viittaa tässä yhteydessä ETA-sopimuksen II osan 13 artiklaan, josta ilmenee, että tuontikiellot ja rajoitukset ovat mahdollisia ihmisten, eläinten tai kasvien elämän tai terveyden suojelemiseksi. Säännös vastaa Rooman sopimuksen 36 artiklaa.

Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, ettei ETA-sopimuksessa ole erikseen sovittu maahan tuotavan kylvösiemenen hukkakaurattomuuden turvaamisesta. Edellä on kuitenkin todettu, että viljakasvien siementä koskevan direktiivin 66/402/ETY mukaan valtio voi erillisen luvan nojalla vaatia, että maahan tuotavasta siemenestä esitetään toisessa valtiossa annettu virallinen todistus normaalia ankarampien hukkakauraa koskevien vaatimusten noudattamisesta. Valiokunta tähdentää sitä, että siemenviljan tuonnissa otetaan käyttöön kaikki sopimuksen suomat keinot, jotta maahan tuotavan siementavaran hukkakaurattomuus voidaan turvata.

Valiokunta on kalastuksen osalta kiinnittänyt huomiota siihen, että sopimukseen sisältyvät ammatinharjoittajien sijoittautumisvapautta ja sitä koskevaa syrjimättömyysperiaatetta koskevat määräykset tulevat lisäämään muiden ETA-valtioiden taholta harjoitettavaa kalastusta Suomen kalastusvesillä. Samalla käyttöön voivat tulla valtamerikalastuksessa sovellettavat pyyntimenetelmät. Valiokunnan hankkiman selvityksen mukaan muun muassa Tanskassa on voimassa määräyksiä, joilla ammattikalastus on saatettu luvanvaraiseksi. Valiokunta korostaa, että kalastuslakiin tehdään tarvittavat muutokset, joilla ammattimaisen kalastuksen harjoittaminen luvanvaraistetaan.

Vaikka EY:n rajatarkastussäännökset jäävät lannoitteita lukuun ottamatta sopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle, sopimuksessa on kuitenkin sovittu rajatarkastusten ja muodollisuuksien

yksinkertaistamisesta. Edellä on todettu tämän merkitsevän sitä, että tarkastukset on pääsääntöisesti tehtävä pistokokein ja viivytyksettä. Korostaen rajatarkastusten merkitystä valiokunta pitää tärkeänä, että tarkastusten suorittamisesta huolehditaan myös käytännössä.

Valiokunta tulee tarvittaessa myöhemmin lausumaan yksityiskohtaisemmin toimialaansa koskevista kysymyksistä käsitellessään edellä mainittuun harmonisointilainsäädäntöön liittyviä lakiehdotuksia.

ETA-sopimus edellyttää eduskunnan suostu-

musta siltä osin kuin sopimus sisältää lainsäädännön alaan kuuluvia kysymyksiä. Valiokunta puoltaa oman toimialansa osalta ETA-sopimuksen ja hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä.

Edellä esitetyn perusteella maa- ja metsätalousvaliokunta esittää kunnioittaen,

että ulkoasiainvaliokunta laatiessaan mietintöönsä ottaisi huomioon, mitä tässä lausunnossa on esitetty.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja S.-L. Anttila, varapuheenjohtaja Iivari, jäsenet Järviolahti, Ko-

hijoki, Koski, Lahikainen, Ollila, Polvinen, Pulliainen, Rajamäki, Saario, Urpilainen ja Westerland sekä varajäsen Björkenheim.

Eriävä mielipide

Ulkomaalaisen omistuksen lisääminen yritystoiminnassa ja yleensäkin yhteiskunnassa on myönteinen asia. Samoin lomaosakkeiden myynti tukee matkailua. Mutta varsinainen rantojen ulkomainen omistus sisältää monia seuraluoksia, joita tulee lähemmin arvioida.

Lama-aikaan ja alehintaan tapahtuva rantojen myynti tekee niistä alkuvaiheessa hyviä sijoituskohteita ottaen huomioon järviolueidemme ainutlaatuisuuden Euroopan mitassa. Hallitsematon ulkomainen sijoittaminen luo nopeasti hintabuumien vaaran, jolloin rannat kaikkoavat suomalaisten palkansaajien ulottuvilta. Arvioidaan hintojen jopa kolminkertaistuvan.

Lääninhallitusten ohjaus ja lupakäytäntö ei ole tässä riittävä, vaan tulisi ehdottomasti lähteä Tanskan käytännöstä, jolloin vain maassa asuvalla olisi rannanhankintamahdollisuus.

Rantojen suojelu vaatii pikaisesti rantalainsäädännön täydellistä remonttia. Huomattava on myös, että nykyinen rantojensuojeluohjelma

näivetty lähes kokonaan määrärahojen puutteeseen.

Rannat ovat keskeisimpiä taloudellisesti ja matkailun kautta hyödynnettäviä voimavaroja, jotka tulisi ottaa maaseutupolitiikan ja maan matkailun tehostamisessa huomioon. Kehitysmaa-tyyliä edustaa, jos osataan vain myydä sitä halvalla.

Taustalla näkyy lyhytnäköinen Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliiton rahastus. Kun eduskunnan ETA-tavoitteissa maa- ja metsätalousvaliokunta ja eduskunta korostivat rantojen suomalaisomistuksen merkitystä, ovat nyt samat tahot kääntäneet täysin kelkkansa.

Maata omistavien ja omistamattomien väestöryhmien vastakkainasettelu on muutoinkin korostumassa. Rantojen ulkomaalaisomistus juuri hintakehityksen kautta lisää sitä, mutta Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliiton ja ilmeisesti keskustan piirissä on myös suunnitelmia puuttua jokamiehenoikeuteen.

Helsingissä 11 päivänä syyskuuta 1992

Kari Rajamäki

Erkki Pulliainen

Kari Urpilainen